

Öncesi ve Sonrası ile 12 Eylül'den Anılar

DOSYA

Öncesi ve Sonrası ile 12 Eylül'den Anılar

Ali BULAÇ

12 Eylül 1980 ile 12 Eylül 2010 arasında 30 sene var. 1980 ile 2010 arasında ortak nokta "12 Eylül günü"dür. 30 sene önce 12 Eylül'de askerler yönetime el koymuş, kanlı bir darbe yapmıştı. Darbeye zemin hazırlayan süreçte 5 bin insan hayatını kaybetmiş ki, sabah öldürülen ülkücü ile akşam öldürülen solcuyla sıklıkla kurşunlar aynı silahtan çıkıyordu. 12 Eylül geçip gitmiş bir tarihi olgu değil, hâlâ sürmekte olan, hatırlanmakta olan bir olay, zihniyet ve uygulamalar bütünüdür.

Benim hafızamda 12 Eylül, ölümlüdeki kısmi anayasa değişikliğinin yapılacağı halkoylaması yanında 30 sene önceki kanlı darbedir. 12 Eylül'de kaç defa evim arandı, bütün eşyalar, yorgan, yastık hallaç pamuğu gibi atıldı. Kitapların, arşivim gitti.

Adapazarı'nda Bir Konferans

12 Eylül öncesinden başlayarak hatırladığımda, aklımda o meşum sabahın panoramik bir fotoğrafını da çekmiş olmak bakımından şunlar geliyor:

1978 yılında Adapazarı'na

"İslam ve Marksizm" konulu bir konferans vermek için çağrılmıştım. Gündüz belediye hoparlörlerinden bütün gerekli anonslar yapılmış, bunun yanında on bin bildiri kağıdı dağıtılmıştı.

Akşam iki saat süren bir konuşma yaptım. Geceyi Adapazarı'nda Süleyman Gündüz'ün evinde geçirdim. Sabah olunca İstanbul'a dönmek üzere bana bilet aldılar. Benimle beraber dört kişinin daha bilet aldığını gördüm. Otobüsün yansı boştu. Hava yağmurlu idi. Üzerimde eski kurşak bir pardesü, başımda da bir külah vardı. O gün Günaydın gazetesindeki bir haber dikkatimi çekince, okumak için bir **Günaydın** aldım.

Yolculuk esnasında gazeteyi okumaya başladım. 20-25 km kadar gittik, arka taraftan sesler duymaya başladım. Birileri "Bu o!" diyor, bir başkası "Hayır, o değil" diyerek tartışıyorlardı. Sanki beni kastediyorlar gibime geldi. Arkama hafifçe dönüp baktım. Bunlar o dört kişiydi. Birinin elinde on dörtlü tabanca, hazır halde bekliyordu. Anladım ki bunlar benim konferansından rahatsız olan kişilerdi. Çok heyecanlan-

dam. Yapacak hiçbir şey yoktu. Bildiğim duaları okumaya başladım. Bir taraftan da seslere kulak veriyordum. Grubun en yaşlısı gibi gördüğüm kişi onlara şöyle diyordu: "Bu o değil. Çünkü onu yalnız göndermezler, sonra o böyle eski bir pardesü de giyecek biri değil. Boksana elindeki gazeteye! Bunlar hiç Günaydın okur mu?"

Diğerleri bu sözlerle karşı "Neden olmasın?" şeklinde itiraz ediyorlardı. Fakat biraz sonra büyük olan kişinin ısrarlarının galebe çaldığını duydum: "Yahu başka birisi ise yarık olur, geri dönelim. Yanlış adamı vurmayalım." Bu sözden sonra "Şoför Bey inecek var!" sözlerini duydum. Otobüs durdu ve o dört kişi indi. Hiç farkında olmadan, benimle beni öldürmeye gelen kişi arasında Rabbin "Zahir perdesi"nde engel koyarak bu dört kişiye karşı beni korudu. O vakadan sonra Rabbin'e ne kadar şükrettiğimi bilemezsiniz.

Ve şu hakikati aynen gördüm: Allah'ın üzerimizdeki muhafaza perdesi olmasa, bin tane muhafızımız bulunsa bile bir işe yaramaz. Nitekim profesyonel muha-

fızlı birçok insanın öldürüldüğüne de şahit olduk. Ama Allah'ın muhafazası üzerimde ise karşımandaki en profesyonel canilerin bile eli kolu bağlanıyor ve hiçbir şey yapamıyorlar.

Darbeye beraber gözaltılar, tutuklamalar başladı. Arkasından idamlar geldi, hapisanelerde, hücrelerde işkenceler yapıldı. Genellikle solcu kesimin darbeye maruz kaldığı söylenir, ağırlıklı olarak öyle, ama ülkücü camia da ağır işkencelerden geçti. Ve İslamcılar da. Benim yattığım Kartal Maltepe Cezaevi'nde sadece İslamcılardan müteşekkil kocaman bir koğuş vardı. Çünkü 12 Eylül darbesi anında Türkiye toplumunun tarihinde yaşadığı en politikleşmiş dönemde bu durumdan hoşnut olmayanların yaptığı bir darbedir.

Kemiğimi Kırmayan Kemikkıran

12 Eylül darbesinin ardından 1976'dan beri çıkardığımız *Düşünce* dergisi kapatıldı. Bizi adına medyada "İslamcı yazar" denen biri ispiyon etmişti, o sırada çıkardığı bir gazetede, bir dergide kimin ismini yazıyor idiyse, alıp götürüyorlardı. 29 gün Gayrettepe'de yerin dört kat altında dar bir alanda hücre hayatı yaşadılar. Daracak hücrede sekiz kişi kalıyorduk. İçeride bir ranta vardı, dört kişi altta dört kişi üstte yatıyor ve çok zor sığıyorduk. Hücreden sadece ihtiyacımızı gidermek için çıkabiliyorduk. Beş dakikayı geçmemek üzere günde iki defa çıkabildiğimiz iki tane tuvalet vardı ve bit sekiz kişiydik. Beş dakikanın ne kadar

yeterli olabileceğini herhalde tahmin ediyorsunuzdur...

Hücrede kalırken nöbet tutan polisler arasında "Kemikkıran" lakabıyla anılan bir polis vardı. Her önüne geleni sorgusuz sualsiz ve insafsız bir şekilde dövdüğü için ona bu lakabı takmışlar. Onunla ilgili ömrüm boyunca unutamayacağım bir hatıram var:

Darbeye beraber gözaltılar, tutuklamalar başladı. Arkasından idamlar geldi, hapisanelerde, hücrelerde işkenceler yapıldı. Genellikle solcu kesimin darbeye maruz kaldığı söylenir, ağırlıklı olarak öyle, ama ülkücü camia da ağır işkencelerden geçti. Ve İslamcılar da. Benim yattığım Kartal Maltepe Cezaevi'nde sadece İslamcılardan müteşekkil kocaman bir koğuş vardı.

Günlerden bir gün yine nöbet sırası Kemikkıran'daydı. Aynı hücrede kaldığımız arkadaşlar, o gün ihtiyaç gidermek için çıkmama karar almışlar. Bana da "Ağabey bir çıkmayacağız, sen de çıkma, yoksa çok kötü dayak yiyebilirsin." dediler. Ben "Ne olursa olsun çıkacağım" dedim. İhtiyaç sırasında bir hücredekiler çıkarırken diğer hücredekiler bekletiliyor, böyle bir sıra takip ediliyor. Yanımızdaki hücreye ihtiyaç molası verildiğinde görmüştüm; gidip gelirken bizim Kemikkıran'ın elinde bir sopa, var gücüyle vuruyor onlara.

Sıra bizim hücreye geldi. Sadece ben dışarı çıktım. Tam giderken Kemikkıran da sopayla sert bir şekilde üzerine geliyordu. Ona fırsat vermeden hemen söze başladım: "Beyefendi, bir şey söyleyebilir miyim?"

Çok sert bir şekilde, elindeki sopasıyla da hemen vurma pozisyonunda: "Söyle" dedi. "Ben abdest alsayım, biraz daha fazla süre verebilir misiniz?" Bu isteğimin ardından "Sen şöyle geç" dedi. Diğer hücredekiler yerleştikten sonra tekrar yanıma geldi: "Sen komünist değil misin?" Ben de "Hayır, ben Müslüman'ım" diye cevap verdim. O da bana: "Peki burada ne işin var?" diye sordu. Ben de "Bir kitaptan dolayı yakaladılar" dedim. O ise sormaya devam etti "Namaz kılıyor musun?" "Evet" dedim. Ardından bana: "Git sana yarım saat süre veriyorum" dedi. Çok iyi oldu diye sevinmişim. Hücrelerin arasında loş ışıklı bir boşluk vardı. Abdest aldıktan sonra tekrar Kemikkıran'ın yanıma vardım. "Burada namaz kılabilir miyim?" diye sordum. O da bana: "İstedığın kadar kılabilirsin!" dedi.

Orada bisküvi kutulan vardı. Onları açarak yere serdim. Vakit namazından sonra belki elli atmış rekât nafilâ namaz kıldım. Hem ibadet ediyor hem de hava alıyordum. Zira bizi tuttukları hücreler çok havasız oluyordu.

Bu namaz kılma esnasında yaşadığım bir olay daha var, onu da unutamıyorum. Yirmi beş otuz yaşlarında eli belinde, çok acı çektiği her halinden belli olan hamile bir kadın gördüm. İnlüyordu.

"Bacım siz ne yapıyorsunuz,

burada" diye sordum. "İşkenceden geliyorum" dedi. "Siz örgütten misiniz?" dedim. "Hayır değilim, kocamı arıyorlar. Beni buraya getirdiler, yerini soruyorlar. Nerede olduğunu ben de bilmiyorum. Yedi aylık hamile olduğumu öğrendiğim bu kadın büyük ihtimalle düşük yapıyordu. İçim parçalandı. Hemen bisküvi kutularını biraz daha fazla açarak üst üste yağdım. Ona "Sen buraya biraz uzan, ben de Kemikçiran'la görüşeyim. Belki bir faydası olur, diyerek Kemikçiran'ın yanına gittim.

Durumu anlattım. Anlaşılan pek şuurulu birisi değildi ki, "Gebersin" diye karşılık verdi. Baktım, pek aldınç etmiyor, daha mantıklı olarak izah etmeye çalıştım:

"Biz Müslüman'ız. Böyle bir durumda ne olursa olsun merhamet sahibi olmamız gerekir. Hem dinimiz, birisinin suçundan dolayı bir başkasını mesul tutmaz. Bu kadının örgütle de bir alakası yok. Hadi diyelim ki bu kadın da suçlu, karındaki çocuğun ne suçu var? Allah korusun ikisi de ölebilir."

Buna benzer sözlerle yalvardım. Sonunda ikna oldu. Üste haber verdiler. Daha sonra bir sedye ile geldiler ve kadını hastaneye kaldırdılar. Netice ne oldu bilmiyorum. Ama bu hadiseden sonra ne kadar mutluluk duyduğumu anlatamam. Rabbin bir vesileyle bana bu yardımı yaptırdı.

Gayrettepe'den Sonra

Gayrettepe'den sonra bizi gösterimiz bağlı ifadeleri imzalatıp önce Selimiye Kaşları'na yolladılar. Selimiye'de Mahkeme bizi tutukladı. Yılbaşı olduğu için bizi birkaç gün orada tuttular. Ben 31 Aralık 1981 gününü 1 Ocak 1982'ye bağ-

layan gece tutuklandım. Kartal-Maltepe Cezaevi'nden biraz bahsetmek istiyorum. Gayrettepe'de polis nezaretinde olduğumuz sara-lar nispeten daha iyiydi. Orada işkence ediliyordu, ama tahammül edilebilir boyutta idi. Maltepe'deki askeri cezaevine sevk edildiğimizde işkencenin ne olduğunu çok daha iyi anladık.

Cezaevine giderken bize girişte neler yapılacağı anlatıldı. Feci şeylerdi. Girişte demir parmaklı bir yere alındık. Rütbesinin albay veya yarbay olduğunu sandığım komutanın gözetiminde bir çavuş geldi, arkasında dört er vardı. Sonradan bu çavuşun Adanalı olduğunu öğrendim. İsmi de Salih'ti. Bu yıla kadar Kızıltepe'li olduğunu biliyordum, bana e-mail atan ve o tarihte cezaevinde olan bir zat, Garaj çavuşu olup Adanalı olduğunu belirtti.

"Soyunun" dedi. Soyunduk. Üstümüte ocak soğuşunda bir sürahi su döktü, sonra koltuklarımızın altına elektrikli coplar yerleştirdi. Hâlâ hafızamda. "Allah!" deyince, pis pis sıntarak "Burada Allah yok, peygamber izinde." diyordu. Sonra iki er koluma girdi, komutanın gözetiminde çavuş yumruk ve tokat saymaya başladı. Sonradan öğrenecektim, tamı tamına 60 yumruk atılmış. Ben beşinci darbeden sonra hiçbir şey hissetmedim. Bir çayırıkta geziniyorum, etrafında ırmaklar, ağaçlar, rengârenk çiçekler, hayvanlar vardı. Bir hüriler eksikti sanki. Ancak sabah kendime gelebildim. Bir er ağzına su koyuyordu, yerlerdeydim, etrafında su birikintileri vardı: "Abi" dedi, "Ben Manisa İmam Hatip mezunuyum, seni çok fena ettirler, ecrin olur." Yavaşça ranza-

ran üzerine aldı. Vücudum simsiyah olmuş, baştan aşağı çürüklerle dolu. Az sonra cezaevi komutanı geldi ve bana bir tembihte bulunup çıktı: "Birandan revire çıkacaksın, sakın dayak yediğini söyleme, daha fena olur." "Tamam söylemeyiz." dedim. Sanki söylemesek bilinmeyecek. Ne kadar mantıksız bir emir!

Dediği gibi saat 9'da revire götürdüler, astsubay doktor anladığım kadarıyla solcuymdu. Vücuduma şöyle bir baktı: "Size dayak mı attılar?" dedi. Ben de "Yok" dedim. "İşkence mi ettiler?" Ben gene "Yoo, hayır" dedim. Bir küfür sallayıp "Seni haşat etmişler." dedi ve ekledi: "Kardeşim, belli ki ağır işkence ve dayaktan geçmişsin, ama sana bir şey yapamam. Sana iki tüp merhem vereceğim, arkadaşların vücuduna sürsünler, bir de eğitime çıkmaman için 5 gün de rapor yazacağım, eğitime çıkmazsın." Teşekkür ettim. İki tüp merhemi süzdüm. Gerçekten çok iyi oldu. Eğitmeden muaf tutulmak büyük nimetti. Çünkü çok rezalet bir eğitim yapıyorlar, eğitim sırasında "Atatürk ilkeleri"ni saydırıyorlar, sıralamayı nasıl yaparsanız yapın, cahil asker "yanlış suraladın" diye size yarım saat giriyor. Talimatın böyle alması çünkü.

Muayeneden sonra bizi C koğuşuna aldılar. Bir de baktım ki Edip Yüksel başta olmak üzere benim arkadaşların hepsi orada...

Bir nevi samanlık seyran oldu.

Herkesin bir 12 Eylül'ü var, benim de 12 Eylül'üm hayli acılı. Sizlere bir bölümünü anlatmış oldum, Allah bir daha göstermesin.